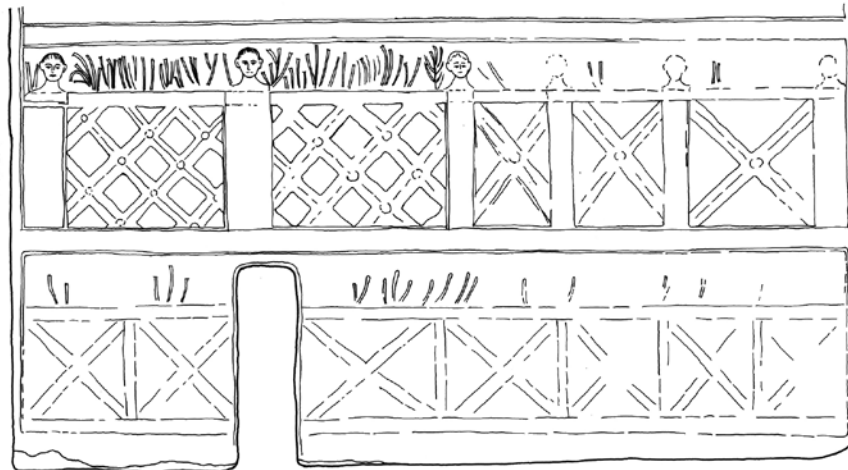

„1700 ГОДИНА ПОСЛЕ ПРВОГ
ВАСЕЉЕНСКОГ САБОРА У НИКЕЈИ:
325-2025”

“1700 YEARS AFTER THE FIRST ECU-
MENICAL COUNCIL OF NICEA:
325 -2025”

Ниш је једини град у Европи који успешно у континуитету двадесет и четири године окупља око симпозијума „Ниш и Византија“ истакнуте византологе из целог света. Символика родног града императора Константина Великог, потоњи свети цар Константин, привлачи угледне научнике и истраживаче да се окупе у граду Нишу и на међународном симпозијуму византолога „Ниш и Византија“ изложе своја научна сазнања. Добру организацију, пословично гостопримство и научну репрезентативност гарантују организатори - Град Ниш, Универзитет у Нишу и Митрополија нишка уз оператозацију Нишког културног центра.

Родни град цара Константина и ове године је испунио своју обавезу и понудио научној и широј јавности да што исцрпије докуче прилике „1700 година после Првог васељенског сабора у Никеји: 325-2025“, који је сазвао цар Константин.

Први Васељенски сабор у Никеји 325. године, император Константин Велики отворио је речима: „Захваљујем Господу Богу,...“ Захваљујући Господу Богу симпозијум Ниш и Византија траје

Niš is the only city in Europe that has successfully gathered distinguished Byzantinists from across the globe for twenty-four consecutive years at the Symposium “Niš and Byzantium“. The significance of being the birthplace of Emperor Constantine the Great, who later became Holy Emperor Constantine, attracts esteemed scholars and researchers to Niš, where they present their academic contributions at the International Symposium of Byzantinists “Niš and Byzantium“. The organizers, which include the City of Niš, the University of Niš, and the Metropolitanate of Niš, supported by the Niš Cultural Center – ensure excellent organisation, esteemed hospitality, and a high level of scientific representation.

The birthplace of Emperor Constantine has successfully met its obligation this year by providing both the scientific community and the general public with the chance to thoroughly investigate the events related to “1700 Years after the First Ecumenical Council of Nicaea: 325–2025“, which was convened by Emperor Constantine.

In his opening speech at the Council of Nicaea in 325 AD, Emperor Constantine the Great gave thanks to God for granting him the opportunity to

Сл. 1 благослов Митрополита нишког Господина Арсенија
Fig. 1 Blessing by the Metropolitan of Niš , His Grace Arsenije

24. године, и у родном граду св. цара Константина окупља истакнуте византологе из целог света.

Ове 2025. године обележили смо велики јубилеј 1700 година од одржавања Првог Васељенско сабора у Nikeји. Научном методологијом сагледано је како су се одразили закључци донешени на никејском сабору на све области живота хришћана од теологије и

convene the council: "...I feel myself bound to render thanks to God the universal king...". We also give thanks to God for granting us the opportunity to convene the Symposium: it is by the grace of the Lord God that the Niš and Byzantium symposium has been ongoing for 24 years, uniting distinguished Byzantinists from across the globe in the hometown of St. Emperor Constantine.

Сл. 2 Свечано отварање симпозијума Ниш и Византија XXIV
Fig. 2 Opening ceremony of the symposium Niš and Byzantium XXIV

уметности до политике. Колико се и како хришћански свет променио после Никејског сабора и жустрих расправа које и данас одјекују међу хришћанима.

Једна од главних Константинових идеја је сагласје између државе и цркве, тако да црква брине о држави а држава о цркви. Ова Константинова идеја симболично је представљена двоглавим орлом на ромејској а затим и српској застави. Сабор у Никеји је јасно уобличио Константиново дело и идеје, што је допринело обликовању хришћанске културе и уметности.

На Сабору се посебно инсистира на јединству цркве и саборности, док су односи унутар цркве регулисани канонима. Оштра је била борба против Арија и његовог непризнавања св. Тројства као једног Бога, што су заступали правоверни епископи. Никејски символ вере чврст је темељ за сва остала теолошка промишљања.

In this year, 2025, we commemorated the 1700th anniversary of the First Ecumenical Council, a major milestone for Christianity which took place in Nicea in 325. A scientific methodology was employed to analyze the impact of the decisions made at the Council of Nicea on various aspects of Christian life, encompassing theology, art, and politics. The extent and manner in which the Christian world transformed following the Council of Nicea, along with the fervent discussions that continue to echo among Christians today, were also examined.

One of the primary concepts put forth by Constantine was the balance between the state and the church, ensuring that the church would oversee the affairs of the state while the state would support the church. This notion of Constantine is symbolically illustrated by the double-headed eagle found on the Byzantine and subsequently Serbian flags. The Council of Nicea distinctly influenced

Сл. 3 академик проф. др Ренате
Пилингер (Беч), отварање научног скупа
Fig. 3 Academician Prof. Dr. Renate
Pilinger (Vienna), inaugurating the interna-
tional scientific symposium

Колико год се свет изменио закључци и суштина никејског сабора су остали.

После никејског сабора Ниш ће постати јако упориште Аријанаца а поједини нишки епископи подржали су Арија безумног. За Ниш је од значаја учествовање на Сабору једног од највећих хришћанских мислиоца Атанасија Великог и борца за православље и Никејско исповедања вере. Епископ александријски Атанасије, потоњи св. Атанасије Велики, после сабора у Сердици (Софија) 343. године Ускрс је следеће 344. године дочекао у Нишу у гостима код нишког епископа Гауденција. Боравак Атанасија Великог, противника Аријевог учења, одразило се на духовни живот и уметничко стваралаштво града, што се сагледава и на сликарству нишких

Constantine's deeds, endeavors and ideas, which played a significant role in the shaping and development of Christian culture and art.

The Council emphasized the importance of church unity and catholicity, while the internal relations within the church were governed by canons. The struggle against Arius, who denied the Holy Trinity as a singular God – a position supported by the orthodox bishops – was intense. The Nicene Creed serves as a strong basis for all subsequent theological thoughts. Regardless of the changes in the world, the core conclusions and principles established by the Nicene Council have endured.

After the Council of Nicaea, Niš became an important stronghold for the Arians, with several bishops from Niš supporting Arius the Fool. The participation of one of the most prominent Christian theologians,

Сл. 4 др Анђела Гавриловић (Београд), промоција зборника радова бр. XXIII
 Fig. 4 Dr. Anđela Gavrilović (Belgrade), introducing the collection of papers XXIII

ранохришћанских гробница. То је непосредна веза града Ниша са Првим васељенским сабором.

Величина Константинове личности огледа се и у детаљима. Тако је отварање Сабора започео стојећи, и тек на упорну молбу свештеника он је сео. Без обзира што је император, поштовао је епископе и свештенике и са наклоном љубио им руку. Много га је узнемиравала неслога у цркви. Саветује епископе да се угледају на паганске филозофе, који иако се не слажу, ипак не прекидају односе и не свађају се. Зато, предлаже да сложено служе „Великом Богу“.

Позвани су епископи путем царског указа у пролеће 325. године, по први пут и они ван царства, и то све о државном трошку (имали су плаћене све путне трошкове и поштанске коње). Сабор је трајао од краја маја до краја августа. Тачан списак присутних учесника Никејског сабора као и записник,

Athanasius the Great, a fervent supporter of Orthodoxy and the Nicene Creed, was crucial for Niš during the Council. Bishop Athanasius of Alexandria, who would later be honored as St. Athanasius the Great, celebrated Easter in Niš in 344 as a guest of the Bishop of Niš, Gaudentius, after the Council held in Serdica (Sofia) in 343. The presence of Athanasius the Great, a critic of Arius's doctrines, significantly influenced the spiritual and artistic life of the city, as demonstrated by the paintings of early Christian tombs in Niš. This illustrates a direct link between the city of Niš and the First Ecumenical Council.

The magnificence of Constantine's character is evident in the finer points. He began the opening of the Council while standing, and it was only after the priests' persistent requests that he chose to sit down. Even as emperor, he showed respect for the bishops and priests, kissing their hands in a bow. The discord

није познат. Епископи су долазили и одлази па се тачан број незна. Евсевије Кесаријски спомиње више од 250, неки и више од 300. Ипак, организовано је потписивање одлука, резолуција и наредби. Под притиском Константина већина епископа је потписала закључке Никејског сабора. Константин је брзо схватио да сазивање сабора није донело мир Цркви и његовом царству.

Преовлађује мишљење да је Сабор отворен око дана св. цара Константина и сарице Јелене, који град Ниш већ 24 године обележава као своју градску славу, између осталог и научним скупом „Ниш и Византија“. Други пак мисле да је Први васељенски сабор отворен око 15. јуна, можда није случајно, што је то дан када је основан Универзитет у Нишу 1965. године, чију шездесетогодишњицу оснивања обележавамо ове године.

Рад Првог васељенског сабора завршен је раскошним ручком, пракса које се и ми придржавамо у виду богате вечере после отварања симпозијума „Ниш и Византија“. Видимо да је град Ниш, посредно или непосредно, везан је за Први васељенски сабор у Никеји.

У години када Универзитет у Нишу обележава 60 година од његовог оснивања, треба се подсетити још једног јубилеја. Наиме, прошло је тачно 1600. година од оснивања Цариградског Универзитета. Декретом који је цар Теодосије II издао 27. фебруара 425. године, утемељен је Цариградски Универзитет (установљене су катедре грчког и латинског језика, права и филозофије). Овим актом реорганизована је настава у школама које је, споменимо и то,

within the church deeply troubled him. He urged the bishops to emulate the pagan philosophers, who despite their disagreements, maintain their relationships and avoid conflict. Consequently, he recommended that they serve the “Great God” in unity.

In the spring of 325, bishops were called together by imperial decree, marking the first occasion that those from beyond the empire were included, with all expenses covered by the state (including travel costs and post horses). The council convened from late May until the end of August. The precise list of attendees at the Council of Nicea, along with the written record, remains unknown. Bishops arrived and departed, making it difficult to ascertain the exact number present. Eusebius of Caesarea notes that there were over 250, with some estimates exceeding 300. Nonetheless, the process for signing decisions, resolutions, and orders was established. Under the influence of Constantine, the majority of bishops endorsed the conclusions reached at the Council of Nicea. Constantine soon recognized that the assembly of the council did not achieved the desired peace for the Church or his empire.

The general consensus is that the Council commenced approximately on the feast day of St. Emperor Constantine and Empress Helena, which the city of Niš has been commemorating as its city feast day for the past 24 years, including through the scientific symposium “Niš and Byzantium”. Others believe that the First Ecumenical Council opened around June 15, perhaps not coincidentally, as that is the day when the University of Niš was founded in 1965, whose sixtieth anniversary we are celebrating this year.

основао још Константин Велики. Од овог датума Европљани треба да рачунају почетак историје високог образовања.

Те 1965. године, велику потпору оснивању Универзитета у Нишу дао је нобеловац Иво Андрић. Оснивање Универзитета у Нишу Андрић тумачи као жижак у тами после великог орјенталног дремежа.

И опет, а случај не постоји, прошло је 850 година од рођења светог Саве, духовног родоначелника српског рода. Као што су Тирило и Методије свим словенима подарили писмо, овде приказан документаран филм о њима, тако су законоправило св. Саве у 13. веку све словенске православне цркве уградиле у темеље свог друштвеног устројства. Носећи са собом номоканон као адут, Сава је рукоположен за првог архиепископа српске цркве у цркви Свете Софије у Никеји 1219. године, у оном истом храму где се одиграо и Први васељенски Сабор. (сл.1)

Уз Божију помоћ и благослов митрополита нишког Високопреосвећеног Господина Арсенија започело је овогодишње окупљање византолога. Свечаној атмосвери, значају и угледу симпозијума „Ниш и Византија“ допринело је присуство Епископа лондонског и великобританско-ирског Господина Нектарија. (сл.2)

Околности техничке природе условиле су да се ове године отварање скупа не одржи у великој сали Универзитета у Нишу, већ у згради Официрског дома у чију богату историјску прошлост можемо уписати и отварање 24. међународног научног скупа

The work of the First Ecumenical Council concluded with an elaborate lunch, a tradition we continue by hosting a lavish dinner following the opening of the “Niš and Byzantium” symposium. It is clear that the city of Niš is connected, either directly or indirectly, to the First Ecumenical Council held in Nicea.

In the year marking the 60th anniversary of the University of Niš, it is equally important to recognize another significant milestone. In particular, it has been exactly 1600 years since the founding of the University of Constantinople. This esteemed institution was established by a decree from Emperor Theodosius II on February 27, 425, resulting in the creation of departments in Greek and Latin, law, and philosophy. This decree reorganized the educational system in schools that were initially founded by Constantine the Great. Europeans regard this point as the commencement of higher education history. In 1965, the founding of the University of Niš received substantial support from Nobel Prize winner Ivo Andrić, who viewed its creation as a source of illumination arising from a long period of oriental slumber.

Once again, it is not a mere coincidence that 850 years have passed since the birth of St. Sava, the patriarch of the Serbian people. In the same manner that Cyril and Methodius created a written language for all Slavs, and a documentary film showcasing their contributions is being presented here, similarly, during the 13th century, all Slavic Orthodox churches incorporated the canons of St. Sava into the very foundations of their societal structures. Guided with “The Nomocanon” as its principle, St. Sava was consecrated as the first

византолога „Ниш и Византија“. Свечано отварање скупа отпочело је српском химном у извођењу вокалне групе „Константин“. После уводне речи др Мише Ракоција следио је пригодан говор и благослов Митрополита нишког Господина Арсенија. Испред града учеснике је поздравио помоћник градоначелника Никола Младеновић, док се испред Универзитета у Нишу присутнима обратио саветник ректора проф. др Властимир Николић. Научни скуп отворила је академик проф. др Ренате Пилингер са Универзитета у Бечу. Зборник радова „Ниш и Византија XXII“ представила је др Анђела Гавриловић са Филозофског факултета у Београду. (сл.3)

Свечаној атмосфери отварања симпозијума посебно је допринела европска премијера пројекције документарног филма о просветитељској мисији Ћирила и Методија. Солунска браћа Ћирил и Методије, оставила су неизбрисив траг у свести свих словенских народа међу којима се њихов култ брзо проширио. Још у далеком 9. веку створили су словенску азбуку и први проповедали јеванђеља на словенском језику, захваљујући томе, стекли су епитет равноапостолни. Свети Ћирило и Методије „Апостоли Словена“, једнако су поштовани и од римокатолика, који их празнују 14. фебруара, и православца који их прослављају 24. маја, када је и државни празник у Србији - Дан Ћирила и Методија. (сл.4)

Неизмерив је значај писма за црквену и културну историју словенских народа, о чему је сликовито говорио Вук Стефановић Караџић реформатор српског

archbishop of the Serbian Church at the church of St. Sophia in Nicea in 1219, the same site where the First Ecumenical Council held.

With the divine assistance and the blessing of His Grace Arsenije, the Metropolitan of Niš, this year's symposium of Byzantinists has begun. The presence of His Grace Nektarios, the Bishop of London and Great Britain and Ireland, enhanced the celebratory atmosphere, significance, and prestige of the "Niš and Byzantium" symposium.

Due to technical reasons, this year the conference's opening was not held in the large hall of the University of Niš, but instead took place in the Officers' House, a venue with significant historical background that includes the opening ceremony of the 24th international symposium of Byzantinists "Niš and Byzantium".

The ceremonial opening began with the Serbian national anthem, performed by the vocal ensemble "Konstantin". After the introductory remarks by Dr. Miša Rakocija, a suitable speech and blessing were offered by the Metropolitan of Niš, His Grace Arsenije. The participants were greeted by the Assistant Mayor Nikola Mladenović on behalf of the city, while Prof. Dr. Vlastimir Nikolić, the Rector's Advisor, represented the University of Niš in addressing the participants.

The scientific symposium was officially inaugurated by Academician Prof. Dr. Renate Pillinger from the University of Vienna. Furthermore, Dr. Anđela Gavrilović from the Faculty of Philosophy in Belgrade presented the collection of papers "Niš and Byzantium XXIII".

The dignified atmosphere of the symposium's opening was significantly

Сл. 5 Пројекција документарног филма „Ћирило и Методије – просветитељи Словена“, разговор о филму др Јанис Сисију (Касторија) и Дејан Дабић (Ниш)
Fig. 5 Projection of the documentary film “Cyril and Methodius – Enlighteners of the Slavs”, followed by a discussion on the film led by Dr. Iannis Sisiou

језика: „Што су год људи на овоме свијету измислили, ништа се не може успоредити с писмом. Читати, што су други писали прије двије иљаде година, и написати, да могу други послѣ неколико иљада година читати; то је наука, која ум људски готово превазилази, и могло би се рећи, да је онај, који је први њу измислио, био више Бог него човек.“

Стога је посебна част за град Ниш, Универзитет у Нишу, Митрополију нишку и симпозијум Ниш и Византија, што је на отварања сипозијума приказан драматизован документарни филм „Ћирило и Методије – просветитељи Словена“, у режији госпође Марије Хацимихали-Папалиу (Грчка), угледни редитељ чија је светска премијера била ове године у оквиру 27. Солунског фестивала

enhanced by the European premiere of the documentary film highlighting the educational mission of Cyril and Methodius. The Thessaloniki brothers, Cyril and Methodius, have made a profound impact on the awareness of all Slavic peoples, among whom their veneration quickly spread. In the 9th century, they created the Slavic alphabet and were the first to preach the Gospel in the Slavic language, which earned them the title “Equal to the Apostles”.

Saints Cyril and Methodius, known as the “Apostles of the Slavs,” are honored by both Roman Catholics, who commemorate them on February 14, and Orthodox Christians, who celebrate them on May 24, a date that is also recognized as a public day in Serbia – Cyril and Methodius Day.

The importance of writing for the ecclesiastical and cultural history

документарног филма. Само после два месеца догодила се европска премијера у Нишу на свечаном отварању 24. међународног симпозијума византолога „Ниш и Византија“ (сл.5)

Данас, захваљујући новим технолозијама ширењу култа словенских учитеља доприноси и филм. Настао је захваљујући надмоћним техничким достигнућима и виртуозности аутора. Угледна редитељка је документарно обликовала као химну љубави за бољи свет, подвлачећи моћ писане речи да обликује свест, образује и доприноси независности народа. После пројекције о филму је говорио коаутор др Јанис Сисију из Касторије а разговор и дискусију је водио угледни нишки филмски критичар Дејан Дабић.

Велико је интересовање научне јавности за нишки симпозијум. Пријавило се 38 учесника из 14 земаља: Аустрија, Грчке, Русије, Италије, Бугарске, Шведска, Пољска, Грузија, Црна Гора, Кина, Либан, Северне Македоније, Република Српска и Србије. Уобичајена заједничка вечера била је место надахнуте стручне дискусије, размене мишљења, упознавања и зближавања. (сл.6)

Последњег дана гости су кренули у походе нишкој Тврђави и њеним историјским слојевима а затим су обишли комплекс Саборне цркве.

др Миша Ракоција

of the Slavic nations is immeasurable, as expressed by Vuk Stefanović Karadžić, the reformer of the Serbian language: “Among all the inventions humanity has brought forth, none can compare to the significance of writing. The ability to read the works of others from two millennia ago, and to compose in a manner that allows future generations to access them after countless ages; this is a skill that nearly surpasses human understanding, and one might argue that the person who first envisioned it was more divine than human”.

Consequently, it is a distinct honor for the City of Niš, the University of Niš, the Metropolitan of Niš, and the symposium “Niš and Byzantium” to have presented the dramatized documentary film “Cyril and Methodius” – Enlighteners of the Slavs during the opening of symposium. The film was directed by Ms. Maria Hatzimichali-Papaliou (Greece), a distinguished director whose world premiere took place this year at the 27th Thessaliniki Documentary Festival. Merely two months later, the European premiere took place in Niš at the ceremonial opening of the 24th International Symposium of Byzantinists “Niš nad Byzantium”.

Today, advancements in technology have enabled cinema to contribute to the appreciation of Slavic educators. This achievement is attributed to remarkable technical innovations and the creator’s expertise. The distinguished director produced the documentary as a homage to a brighter future, emphasizing the power of the written word in fostering awareness, education, and supporting the autonomy of nations. After the film projection, co-author Dr. Yannis Sisiou

Сл. 6 Учесници симпозијума
Fig. 6 Participants of the symposium

from Kastoria engaged in a discussion about the film, with the conversation moderated by the acclaimed Niš film critic Dejan Dabić.

The academic community has demonstrated significant interest in the Niš symposium. A total of 38 participants from 14 different countries have registered: Austria, Greece, Russian, Italy, Bulgaria, Sweden, Poland, Georgia, Montenegro, China, Lebanon, North Macedonia, the Republic of Srpska and Serbia. The traditional joint dinner served as a platform for engaging expert discussions, exchanging perspectives, networking, and fostering closer ties. On the final day, the participants undertook a tour of the Niš Fortress and its historical layers, followed by a visit to the Holy Trinity Cathedral (Niš).

Dr. Miša Rakocija

